

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและภูษ้องคำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี*

ณัฐกานต์ รุ่งเรือง^{1*} ลินจง โพชาริ²

¹นักศึกษาลัทธิศาสตร์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²คณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

*e-mail: nattagant278@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่อย่างยั่งยืนและภูษ้องคำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี 2) เสนอแนวทางการพัฒนา อย่างยั่งยืนและภูษ้องคำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) เริ่มจากการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยว อย่างยั่งยืนและภูษ้องคำ จำนวน 398 คน โดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ และการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและภูษ้องคำ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวของตำบลแก่งเค็ง จำนวน 30 คน และผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 2 การรวมกลุ่มเป็นองค์กรของชุมชน องค์ประกอบที่ 3 อัตลักษณ์ของชุมชน องค์ประกอบที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน องค์ประกอบที่ 5 การจัดการการท่องเที่ยว และ องค์ประกอบที่ 6 การเป็นชุมชนที่มีเอกภาพแบบพอเพียง และได้รับการยืนยันจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เข้าร่วมประชุม 30 คน ว่าองค์ประกอบหลักทั้ง 6 องค์ประกอบดังกล่าว มีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ต่อไป โดยแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและภูษ้องคำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอ่างวังแซ่และ
ภู้องคำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี
ณัฐกานต์ รุ่งเรือง, ลินจง โพขารี

ภู้องคำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดย
ชุมชน ทำได้โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก ต้องเข้าไปให้การสนับสนุนช่วย
เหลือชุมชน โดยคนในชุมชนต้องให้ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามองค์ประกอบ
ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 6 องค์ประกอบ ให้ความครบถ้วนและสมบูรณ์มากที่สุด
พร้อมกันตระหนักรู้ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว
ให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป อย่างแพร่หลาย

คำสำคัญ : องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน, การวิเคราะห์องค์ประกอบ

The Components of Community Base Tourism Affecting Tourism Development at Angwangkea and Phukongkam in Geangkheng Subdistrict, Gutkhaopun District, Ubon Ratchathani Province

Nattagant Rungruang¹ Linjong Pocharee²

¹M.A. candidate in Tourism and Hotel Management, Masarakham University

²Faculty of Tourism and Hotel Management, Masarakham University

e-mail: nattagant278@gmail.com

ABSTRACT

The research aimed to 1) to examine the components of the community-based tourism management and 2) of propose the development guidelines for the sources in the study to be the community tourism sites. A mixed method was employed in the present research. A quantitative method was used to study the components of the community-based tourism. The samples used were 398 Thai tourists derived by an accidental random sampling. A qualitative method was used to confirm the components of the community-based tourism. The research instrument was a semi-structured interview to collect data from 30 people concerned. The research findings were as follows. The community-based tourism consisted of six components: 1) learning management, 2) a community organization, 3) a community identity, 4) management of the community's natural resources, 5) tourism management, 6) unity and self-sufficiency of the community. Mostly 30 participants in the research viewed that six components in question were crucial to the community tourism management and they could serve as the guidelines for further development of the sites. The sites of Angwangkae and Pukongkam could be developed as the community's tourism sources with the help from the agencies concerned. A full community cooperation was required to fulfill six components of tourism management. Besides, the community members were to be aware of the significance of the tourism sites. The tourist sources should also be publicized to the general public.

Keywords : Components; the community-based tourism management; Factor Analysis

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศมูลค่ามหาศาล และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลก (United Nations World Tourism Organization : UNWTO) คาดการณ์ว่า ปี พ.ศ. 2563 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ 1,600 ล้านคน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2554) ซึ่งประเทศไทยมีส่วนแบ่งทางการตลาดการท่องเที่ยวเป็นอันดับที่ 20 ของโลก ในเดือนมกราคมถึงตุลาคม พ.ศ. 2558 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยจำนวน 24,364,667 คน ขยายตัวร้อยละ 24.75 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา ขณะที่รายได้จากการท่องเที่ยวมีมูลค่าเท่ากับ 1,158,371.41 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 27.05 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

แผนยุทธศาสตร์การวิจัยท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยวและวางยุทธศาสตร์การลงทุนทางการตลาดอย่างสร้างสรรค์ โดยมี กลยุทธ์ที่สำคัญ คือ การจัดทำแพ็คเกจท่องเที่ยวสำหรับเส้นทางแนวพื้นที่และกลุ่มพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism : CBT) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สำคัญรูปแบบหนึ่ง ที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางและมีบทบาทในการบริหารจัดการ เป็นเจ้าของสิทธิ์ในการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว (ชูกลิ่น อุณวิจิตร, 2551)

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม องค์ประกอบด้านองค์กรชุมชน องค์ประกอบด้านการจัดการ และ องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2554) จากองค์ประกอบดังกล่าว จึงถือได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ด้วยองค์กรซึ่งประกอบด้วยคนในชุมชนเอง โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งมีเจ้าของร่วมกันกำหนดทิศทางในการพัฒนาบริหารจัดการ และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวร่วมกัน สำหรับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนนอกจากจะได้พักผ่อน สนุกสนานและความบันเทิงแล้ว ยังได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน ชาบซึ้งกับคุณค่าของการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

จนเกิดความเคารพคนในท้องถิ่น และเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงนำประโยชน์มาสู่ชุมชนหลายประการด้วยกัน คือ เป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน ทำให้เกิดการฟื้นฟู ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดีงาม คนในชุมชนรวมถึงนักท่องเที่ยวได้รับการพัฒนา และนำมาสู่เศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน

อ่างวังแซ่และภูซ้องคำเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่ที่ บ้านดงดาหวาน ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี เป็นภูเขานาขนาดเล็ก ที่เกิดจากการโค้งตัวของเปลือกโลกในยุคน้ำแข็ง ลักษณะของหินเป็นหินกรวดปนทราย ลาดเอียง จากทิศเหนือลดหลั่นไปทุกทิศทาง ภูมิประเทศเป็นป่าเบญจพรรณ มีความสวยงามของ ทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่นคือ ลวดลายหิน พะลานหินหลากหลายรูปแบบ หน้าผา เสาเฉลียง รูปดอกเห็ด 109 ต้น ถ้ำไม้ป่าแดงอุบล ตะบองเพชรหิน ลำธาร ฯลฯ ด้านวัฒนธรรมประเพณี ของชุมชนแห่งนี้ เป็นที่ตั้งของวัดชุมคำ ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปหิน (พระเจ้า ใหญ่ชุมคำ) พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วไป และมีการจัด ประเพณีสักการะพระเจ้าใหญ่ชุมคำเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ภูมิศาสตร์ของวัดชุมคำ ยังสอดคล้องกับตำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง ท้าวคณนาม ซึ่งปรากฏหลักฐานบนพะลาน หิน ได้แก่ รอยพญาช้างสาร กระดุกงูขวง รอยเขานางยักษ์หิน และที่สำคัญคือร่องรอยทาง ประวัติศาสตร์ที่อ่างวังแซ่และภูซ้องคำ (เทคนิค เรื่องแสน, 2558)

จากบริบทของอ่างวังแซ่และภูซ้องคำที่กล่าวมาพบว่า มืองค์ประกอบด้านทรัพยากร ธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่น่าสนใจที่สามารถจะพัฒนา เป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบของการจัดการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนที่อ่างวังแซ่และภูซ้องคำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอ่างวังแซ่และภูซ้องคำให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจะนำมาสู่การพัฒนาชุมชนทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่อ่างวังแซ่และภูซ้องคำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนา อ่างวังแซ่และภูซ้องคำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากร ประกอบด้วย นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว อ่าววังแซ่และภู้องคำ หมู่บ้านดงตาหวาน ตำบลแก้งเค้ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 2,412 คน (เทคนิค เรื่องแสน, 2558) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยว อ่าววังแซ่และภู้องคำ หมู่บ้านดงตาหวาน ตำบลแก้งเค้ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 398 คน ซึ่งได้มาจากการเปิดตาราง Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่อ่าววังแซ่และภู้องคำ หมู่บ้านดงตาหวาน ตำบลแก้งเค้ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีสถานภาพการทำงานแตกต่างกันไปตามกลุ่มต่าง ๆ ประกอบด้วย ประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าของกิจการร้านค้า หน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน 30 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) โดยให้ความสำคัญกับทุกกลุ่มเท่าเทียมกัน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2554) ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม (Natural Resources and Culture Component)

2) องค์ประกอบด้านชุมชน (Community Component)

3) องค์ประกอบด้านการจัดการ (Management Component)

4) องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ (Learning Component)

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอ่าววังแซ่ และภู้องคำ ตำบลแก้งเค้ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบสอบถามองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งได้สร้างขึ้นตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ ลักษณะของคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน คำถามมีลักษณะเป็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) จำนวน 48 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีลักษณะเป็น คำถามปลายเปิด

2. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured Interview) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการการเรียนรู้ของชุมชน การรวมกลุ่มเป็นองค์กรของชุมชน อัตลักษณ์ของชุมชน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน การจัดการการท่องเที่ยว และการเป็นชุมชนที่มีเอกภาพแบบพอเพียง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
2. ขออนุญาตจากคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อแนะนำตัว และขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. นำหนังสือราชการส่งให้ผู้นำชุมชน และหัวหน้าส่วนราชการด้วยตนเอง
4. ประชุมชี้แจงรายละเอียดของข้อคำถามตามแบบสอบถาม แก่ผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 30 คน เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำถามแต่ละข้อและวิธีการตอบ รวมถึงลักษณะของหน่วยตัวอย่างที่จะไปสอบถามข้อมูล
5. ผู้ช่วยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสอบถามคนละ 13-14 ชุด
6. ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมได้

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเข้าไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้น ดังนี้

1. ดำเนินการแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ตามจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
2. ทำหนังสือราชการจาก คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม เชิญกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อเข้าร่วมประชุม ในวันที่ 2 มีนาคม 2559 ณ ห้องโสตทัศนศึกษา โรงเรียนชุมคำวิทยา ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี
3. จัดเวทีโดยการประชุม ในวันที่ 2 มีนาคม 2559 ณ ห้องโสตทัศนศึกษา โรงเรียนชุมคำวิทยา ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อสร้างความเข้าใจชี้แจงวัตถุประสงค์

และร่วมกันวางแผนปฏิบัติงานร่วมกับผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่อ่างวังแช่และภู้องคำ หมู่บ้านดงตาหวาน ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย ประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าของกิจการร้านค้า หน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน 30 คน โดยกิจกรรมในการจัดทำเวทีประกอบด้วย

3.1 การนำเสนอผลการศึกษาเชิงปริมาณ ได้แก่ องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน 6 องค์ประกอบ ซึ่งวิเคราะห์ได้จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวตามแบบสอบถามแล้วร่วมกันเพิ่มเติมข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดความสมบูรณ์ และร่วมกันวิเคราะห์องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแต่ละองค์ประกอบ ตามประเด็นต่าง ๆ คือ การยืนยันความสำคัญ ลำดับความสำคัญ ศักยภาพที่มี ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหา รวมถึงองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่พักและกิจกรรมต่าง ๆ ตามประเด็นข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

3.2 ในการจัดกิจกรรมผู้วิจัยทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ระดมความคิดเห็น แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนกัน ตามประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับ จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค โอกาสของชุมชนที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งนำไปสู่แนวทางการพัฒนา อ่างวังแช่และภู้องคำ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ต่อไป ในขณะเดียวกันได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ทบทวนความถูกต้องร่วมกัน ก่อนทำการสรุปข้อมูลในแต่ละประเด็นบนกระดานคลิบบอร์ด

3.3 ทำประชาคมพิจารณาแนวทางการพัฒนาอ่างวังแช่และภู้องคำ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน พร้อมสรุปแนวทางการพัฒนา อ่างวังแช่และภู้องคำ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่อ่างวังแช่และภู้องคำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้วิธีการทางสถิติ คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนา อ่างวังแช่และภู้องคำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีทั้งหมด 6 องค์ประกอบ ดังนี้ การจัดการการเรียนรู้ของชุมชน การรวมกลุ่มเป็นองค์กรของชุมชน อัตลักษณ์ของชุมชน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน การจัดการการท่องเที่ยว และการเป็นชุมชนที่มีเอกภาพแบบพอเพียง โดยองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ร้อยละ 61.217 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 นำหนักองค์ประกอบของตัวแปร ในแต่ละองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	องค์ประกอบ					
	1	2	3	4	5	6
องค์ประกอบที่ 1. การจัดการการเรียนรู้ของชุมชน (Eigenvalue = 8.449/Variance = 17.602, Alpha=.942)						
1.กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน	.777					
2.การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือประเมินผลในชุมชนหลังการจัดกิจกรรม	.740					
3.ศูนย์การเรียนรู้ที่หลากหลาย	.717					
4.กิจกรรมที่สร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น	.687					
5.การปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชน	.685					
6.การขยายผลการเรียนรู้ไปสู่การสร้างบริการใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น	.679					
7.กิจกรรมที่สร้างการรับรู้และความเข้าใจในระบบนิเวศ	.671					
8.กิจกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน	.655					
9.การขยายผลการเรียนรู้ไปสู่หน่วยงานอื่นนอกชุมชน	.645					
10.การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่ม	.570					
11.การค้นหาและรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น	.567					
12.ชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง	.558					
13.ชุมชนเป็นสังคมที่มีความเข้าใจกัน	.545					
14.ระบบและกลไกในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	.464					
15.การจัดการข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในชุมชน	.433					

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและ
ภู่อ่งคำ ตำบลแก้งเค้ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี
ณัฐกานต์ รุ่งเรือง, ลินจง โพชาริ

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	องค์ประกอบ					
	1	2	3	4	5	6
องค์ประกอบที่ 2. การรวมกลุ่มเป็นองค์กรของชุมชน (Eigenvalue = 5.432/Variance = 11.316, Alpha=.915) 1. ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชน ในการจัดการการท่องเที่ยว 2. การรวมกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่หลากหลาย 3. ปรากฏหรือผู้ที่มีความรู้ มีทักษะที่หลากหลาย 4. การทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ แบบบูรณาการ 5. ความสามัคคีและความร่วมมือของคนในชุมชน 6. การใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมหรือใช้รูปแบบวิถีทางกิจชุมชนในการทำงานของกลุ่ม 7. ความรู้สึกเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวของคนในชุมชน 8. คนในชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและมีความต้องการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 9. การทำงานกลุ่มโดยใช้รูปแบบวิถีทางกิจชุมชน		.723				
องค์ประกอบที่ 3. อัตลักษณ์ของชุมชน (Eigenvalue = 5.083/Variance = 10.590, Alpha=.872) 1. บุญประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น 2. วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น 3. สำเนียงภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น 4. วิถีชีวิตของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น 5. ขนบธรรมเนียมแนวปฏิบัติที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น 6. ศิลปะการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น 7. ภูมิปัญญาท้องถิ่น			726 .704 .671 .644 .637 .609 .601			
องค์ประกอบที่ 4. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน (Eigenvalue = 4.357/Variance = 9.077, Alpha=.889) 1. การบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง 2. การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น 3. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 4. การดำรงชีวิตของคนในชุมชนแบบพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ 5. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน 6. การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้พบเห็นในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 7. ทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ 8. การนำทรัพยากรธรรมชาติมาสร้างมูลค่าในรูปแบบต่างๆ				715 .619 .607 .604 .596 .567 .550 .488		

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	องค์ประกอบ					
	1	2	3	4	5	6
องค์ประกอบที่ 5. การจัดการการท่องเที่ยว (Eigenvalue =3.875/Variance =8.074, Alpha=.889) 1.กฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม 2.กฎ-กติกาในการจัดการการท่องเที่ยว 3.กฎ-กติกาในการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น 4.การรณรงค์สร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 5.การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชน 6.การท่องเที่ยวมีส่วนยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน					661 .658 .629 .505 .481 .448	
องค์ประกอบที่ 6. การเป็นชุมชนที่มีเอกภาพแบบพอเพียง (Eigenvalue = 2.188/Variance =4.559, Alpha=.747) 1.ความเป็นเอกภาพของคนในชุมชน 2.ชุมชนเป็นสังคมที่มีความเข้าใจกัน 3.การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง						.546 .474 .429

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อ่างวังแซ่และภูซ้องคำ จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในช่วงต้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวที่เข้าร่วมประชุม ในวันที่ 2 มีนาคม 2559 ณ ห้องโสตทัศนศึกษา โรงเรียนชุมคำวิทยา ได้ร่วมกันอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและภูซ้องคำ ตามองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้ง 6 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามองค์ประกอบที่ 1 การจัดการการเรียนรู้ของชุมชน มีแนวทางในการพัฒนา คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนต้องเข้ามาร่วมกันวางแผนเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอ่างวังแซ่และภูซ้องคำ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ในทุกขั้นตอนของกระบวนการต่าง ๆ พร้อมร่วมกันสร้างความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จัดอบรมคนในชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนให้เป็น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อต้อนรับและนำนักท่องเที่ยวชมธรรมชาติความงามของอ่างวังแซ่และภูซ้องคำ และจัดอบรมคนในชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนให้เป็น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อต้อนรับและนำนักท่องเที่ยวชมธรรมชาติความงามของอ่างวังแซ่และภูซ้องคำ ต่อไป

2.2 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามองค์ประกอบที่ 2 การรวมกลุ่มเป็นองค์กรของชุมชน มีแนวทางในการพัฒนา คือ ควรส่งเสริมให้ความรู้แก่กลุ่มองค์กรที่เกิดขึ้นแล้วในชุมชน อันได้แก่ กลุ่มทอผ้า กลุ่มแจ้วบองบ้านแก้งเค้ง กลุ่มจักสาน กลุ่มทำขนม และกลุ่มเลี้ยงโคในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการ การจัดระบบการดำเนินงานของกลุ่ม การพัฒนากระบวนการผลิต การเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม พร้อมส่งเสริมการตลาด เพื่อกลุ่มจะได้มีรายได้ และมีกำลังใจในการดำเนินงานให้ต่อเนื่องต่อไป แสวงหาแหล่งทุนให้แก่กลุ่มต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานของกลุ่มคนในชุมชนควรมีการรวมกลุ่มตามความสนใจเพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ต่อไป

2.3 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามองค์ประกอบที่ 3 อัตลักษณ์ของชุมชน มีแนวทางในการพัฒนา คือ ควรร่วมมือกันศึกษาความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างท่องแท้เกี่ยวกับความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการอัตลักษณ์ชุมชนที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนคนในชุมชนต้องมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์ชุมชนที่มีอยู่ และร่วมมือกันดำรงส่งเสริมให้อัตลักษณ์ของชุมชนคงอยู่อย่างมีคุณค่าสืบไป พร้อมร่วมมือกันเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนให้คนทั่วไปได้รู้จักอย่างแพร่หลายสืบไป

2.4 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามองค์ประกอบที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน มีแนวทางการพัฒนา คือ ควรร่วมกันธำรงรักษาให้ชุมชนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมร่วมมือกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมและให้ความรู้แก่ชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนควรจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ดูแลและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เช่น เว็บไซต์ เอกสารเผยแพร่ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เป็นต้น พร้อมนำฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ไปเผยแพร่ให้เป็นที่รับทราบโดยทั่วไป

2.5 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามองค์ประกอบที่ 5 การจัดการการท่องเที่ยว มีแนวทางในการพัฒนา คือ ทุกภาคส่วนควรร่วมมือกันพัฒนาอย่างยั่งยืนและภูซ้องคำ ซึ่งถือเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สมบูรณ์มากขึ้น พัฒนาการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว โดยจัดทำป้ายบอกระยะทาง จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยว จัดสร้างห้องน้ำสาธารณะ จัดระบบดูแล

รักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ฯลฯ ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และเหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวตามเส้นทางธรรมชาติ บนภูผ้องคำ กิจกรรมการท่องเที่ยวชมอุทยานดำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเรื่องท้าวพัฒนาม ที่วัดชุมคำ กิจกรรมการร่วมทำบุญในประเพณีไหว้พระเจ้าใหญ่ กิจกรรมการเยี่ยมชมวิถีชีวิต ของชุมชนในการเลี้ยงวัวแบบโบราณ ฯลฯ พร้อมร่วมกันสร้างกฎกติกาในการดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ ให้กับผู้ที่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2.6 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามองค์ประกอบที่ 6 การเป็นชุมชนที่มีเอกภาพ แบบพอเพียง มีแนวทางในการพัฒนา คือ ชุมชนควรร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดประชุม การทำเวทีประชาคม เพื่อเปิดโอกาสให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ในประเด็นต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันของคนในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นชุมชน ที่มีเอกภาพ ผู้นำชุมชนในทุกระดับควรเป็นแบบอย่างที่ดี และมีความเป็นกลางในการบริหาร งานในชุมชน สร้างความตระหนักให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการเป็นชุมชนที่มี ความเป็นเอกภาพ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมและให้ความรู้แก่ ชุมชนในเรื่องการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง พร้อมให้การยกย่อง นายจำปี กลิ่นหอม และ นายสมพร บุญเดิม ผู้ซึ่งดำรงชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนประสบความสำเร็จในวิถีชีวิตแบบพอเพียง เป็นบุคคลตัวอย่างของชุมชนในฐานะปราชญ์ ชาวบ้าน ส่งเสริมให้แหล่งที่อยู่อาศัยทำมาหากินของบุคคลทั้งสอง เป็นศูนย์การเรียนรู้ในเรื่อง ของการดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงของชุมชน และควรให้การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการนำ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การจัดการการเรียนรู้ของชุมชน มีความสำคัญต่อ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจาก ความสำเร็จในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใด ๆ ให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ชุมชน เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชน โดยการจัดกิจกรรม ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การสำรวจทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน การประชุมปรึกษาหารือ การตั้งศูนย์การเรียนรู้ การจัดทัศนศึกษาดูงานเพื่อหาประสบการณ์ ตลอดจนถึงกิจกรรม ต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดย ชุมชนที่กล่าวไว้โดย ละเอียด คีลันนอย (2552) ซึ่งกล่าวไว้ว่า องค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยว

โดยชุมชน คือกิจกรรมและกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องของประชาชนในท้องถิ่น และงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ วิริยะสุนน (2550) ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีความสมดุลและยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องอาศัยการประมวลองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การจัดการความรู้ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความหลากหลายของทุนในสังคม องค์ประกอบที่ 2 การรวมกลุ่มเป็นองค์กรของชุมชน การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการรวมกันของคนในชุมชนเป็นองค์กร เพื่อมาทำกิจกรรมทำร่วมกันตามความถนัดและความสนใจ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งมีผลต่อการมีอำนาจต่อรองในการที่จะขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือในการพัฒนางานในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้การรวมกลุ่มเป็นองค์กรของชุมชนถือเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้การท่องเที่ยวท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดความสมบูรณ์มากขึ้นด้วย ดังเช่น ผลงานวิจัยของ อภิวัฒน์ ภูริศวารักษ์ (2553) ซึ่งพบว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านผึ่งทำ ตำบลวังค้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เกิดขึ้นได้และประสบความสำเร็จ เนื่องจาก คนในชุมชนได้รวมกลุ่มกันเป็นชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ โดยสมาชิกในชมรมมีความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ ชาตรี ชูจิตร (2551) ซึ่งพบว่าคุณภาพของชุมชน บ้านแก่งเกาะใหญ่ ตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่าบุรีรัมย์ จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การที่ชุมชนรวมกลุ่มกันเป็น ชมรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนแก่งเกาะใหญ่ เพื่อดำเนินการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน นอกจากนี้ยังมี ชมรมมัคคุเทศก์น้อย ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของเยาวชนในชุมชน องค์ประกอบที่ 3 อัตลักษณ์ของชุมชน สิ่งหนึ่งที่จะทำให้การท่องเที่ยวประสบความสำเร็จและดึงดูดนักท่องเที่ยวคือ การที่ชุมชนมีอัตลักษณ์ ซึ่งได้แก่ วิถีชีวิตชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ ที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นไม่เหมือนใคร สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรา อินทรจักร (2550) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านศรีดงเย็น ตำบลช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จปัจจัยหนึ่ง คือ ชุมชนมีจุดแข็งด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตชนเผ่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงทางวัฒนธรรม การแต่งกาย และภาษาพูด องค์ประกอบที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน โดยคนในชุมชนต้องอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติแบบพึ่งพา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน

ต่อไป และที่สำคัญคือทรัพยากรธรรมชาติถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูจิตร (2551) ซึ่งได้ศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านแก่งเกาะใหญ่ ตำบลปางมะค่า อำเภอนามนบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนแก่งเกาะใหญ่มีรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เน้นการศึกษาทรัพยากรธรรมชาติ ป่าชุมชน และฐานการสื่อความหมายที่เกี่ยวข้องกับป่า ร่วมกันสร้างกฎระเบียบต่าง ๆ ในการดูแลป่า พร้อมทั้งสร้างสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ของชุมชนให้ยังคงอุดมสมบูรณ์เพื่อลูกหลานในอนาคตต่อไป องค์ประกอบที่ 5 การจัดการการท่องเที่ยว ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ทั้ง 5 องค์ประกอบหลัก หรือ ที่นิยมเรียกว่า 5As ซึ่งได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (Amenity) ที่พัก(Accommodation) และกิจกรรมต่าง ๆ (Activity) (Dickman 1996) มีความสมบูรณ์และพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ วิริยะสุนน (2550) ซึ่งผลการศึกษาพบว่าองค์ความรู้ที่สำคัญที่จะส่งผลการท่องเที่ยวที่สมดุลและยั่งยืน คือ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว โดยในงานวิจัยของ อภิวัฒน์ ภูริศวารักษ์ (2553) ได้ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านผึ่งทำ ตำบลวังก้ง อำเภอรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งพบว่า การบริหารจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านนั้น แบ่งตามกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรม ได้แก่ กิจกรรมเรือน้ำเต้า ล่องแม่น้ำปราณ กิจกรรมที่พัก Home Stay และอุทยานวังมัจฉา โดยมีการระดมทุนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จากชาวบ้านกันเอง และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกบ้าง การรับผลตอบแทน จะได้รับในลักษณะต่าง ๆ กัน ตามการมีส่วนร่วม เช่น ถ้าเป็นเจ้าของเรือนาเที่ยว จะได้รับค่าตอบแทนจากนักท่องเที่ยวโดยตรง แล้วหักเป็นเงินกองทุนของชมรม ส่วนกิจกรรม Home Stay และกิจกรรมอุทยานวังมัจฉา จะได้รับค่าตอบแทนจากเงินปันผลที่ได้ลงทุนเอาไว้ องค์ประกอบที่ 6 การเป็นชุมชนที่มีเอกภาพและพอเพียง เนื่องจากความเป็นเอกภาพของชุมชน ซึ่งเกิดขึ้นจากความเข้าใจกันของคนในชุมชนซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น ของความรักความสามัคคีกันของคนในชุมชน จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวต่อไป สิ่งที่สำคัญการเป็นชุมชนที่มีความเข้าใจกัน จะเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่ง วีระพล ทองมา (2558) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืน ชุมชนต้องมีผู้นำที่เป็นที่ยอมรับ มีความคิด มีวิสัยทัศน์ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยว โดยชุมชน ทั้งยังต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการพูดคุย

สำหรับแนวทางการพัฒนา อ่างวังแช่และภู้องคำ อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ทำได้โดยหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก ต้องร่วมมือกัน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยว ในด้านต่าง ๆ ตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้ง 6 องค์ประกอบดังกล่าว ให้ความสำคัญและสมบูรณ์ ซึ่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตาม องค์ประกอบที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน องค์ประกอบที่ 5 การจัดการการท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งกล่าวไว้ โดยบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นประกอบด้วย กระบวนการต่าง ๆ 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 4 การประเมินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในแต่ละเขตพื้นที่ของ
 ยากรท่องเที่ยว

ขั้นที่ 7 การจัดหางบประมาณในการพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่นให้เพียงพอ

สำหรับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตาม องค์ประกอบที่ 1 การจัดการการเรียนรู้
ของชุมชน องค์ประกอบที่ 2 การรวมกลุ่มเป็นองค์กรของชุมชน องค์ประกอบที่ 3 อัตลักษณ์
ของชุมชน องค์ประกอบที่ 6 การเป็นเอกภาพของชุมชนแบบพอเพียง สอดคล้องกับแนวคิด

ของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งมี 3 มิติ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) คือ มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ มิติด้านการสร้างควมพึงพอใจให้แก่ นักท่องเที่ยว และ มิติด้านการสร้างควมมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาอย่างวังแซ่และภู้องคำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานภายในพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียน วัด และองค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานภายนอก ได้แก่ จังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ต้องเข้ามามีบทบาทในการวางแผนเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างวังแซ่และภู้องคำ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ในทุกขั้นตอนของกระบวนการต่าง ๆ ตามองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ การจัดการการเรียนรู้ของชุมชน การรวมกลุ่มเป็นองค์กรของชุมชน อัตลักษณ์ของชุมชน การจัดการการท่องเที่ยว การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงของชุมชน การเป็นชุมชนที่มีความเข้าใจกัน ฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด 2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคนในชุมชนควรให้ความตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวอย่างวังแซ่และภู้องคำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน พร้อมช่วยกันเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวในทุกรูปแบบ เพื่อให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายของคนทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *แผนยุทธศาสตร์การวิจัยท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ.2559- 2555)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กรมการท่องเที่ยว. (2558). *สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว เดือนตุลาคม*. ค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2558, จาก <http://newdot2.samartmultimedia.com>
- ชาติรี ชูจิตร. (2551). *โครงการศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านแก่งเกาะใหญ่ ตำบลปางมะค่าอำเภอนามนบุรี จังหวัดกำแพงเพชร* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชุกกลิน อนุจิตร. (2551). *การพัฒนาชุมชนต้นแบบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดเชียงราย* (รายงานการวิจัย). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- เทคนิค เรื่องแสน. (2558). *อ่าววังแซ่ และภู้องคำ [จุลสารประชาสัมพันธ์]*. อุบลราชธานี: อุบลราชธานี.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เพรสแอนด์ดีไซน์.
- ละเอียดยอด ศิลาณ้อย. (2552). เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องแนวทางการท่องเที่ยวในประเทศไทย. ใน *โครงการประชุมสัมมนาวิชาการเครือข่ายและงานวิจัยสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม*. มหาสารคาม: คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วีระพล ทองมา. (2528). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism :CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้*. เชียงใหม่: คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2554). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน Community - Based Tourism*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.
- ศุภลักษณ์ วิริยะสุน. (2550). *การประมวลองค์ความรู้ สถานภาพ และสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง* (รายงานการวิจัย). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อมรา อินทรจักร. (2550). *ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านศรีดงเย็น ตำบลช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยแม่โจ้).
- อภิวัฒน์ ภูริศวารักษ์. (2553). *การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษาพื้นที่ บ้านฝางท่า หมู่ 5 ตำบลวังภัง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชนบทศึกษาและการพัฒนา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

Dickman. (1996). *Overview of the Impacts of Feral Cats on Australian Native Fauna*. Canberra: Australian Nature Conservation Agency.

Translated Thai References

- Ministry of Tourism and Sports. (2011). *The Strategy Plan of Tourism Research (BE 2559- 2555)*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.
- Department of Tourism. (2015). *The Summary of Tourism Status in October*. Retrieved , December, 27 2015, from <http://newdot2.samartmultimedia.com>.
- Chatree Choojit. (2008). *The Study of Community Potential in Community Based Tourism Management of Ban Kang Koh Yai, Tambon Pang Maka, Kanu-woraluck Buri District, Kamphaeng Phet*. Bangkok: Thailand Research Fund.

- Chooklin Unwijit. (2008). *The Development of Community Model for Tourism in Chiang Rai*. Chiang Rai: Chiang Rai Rajabhat University.
- Thechnik Ruangsaen. (2008). Wang Kae Lake and Kong Kam Hill Published Journal: Ubon Ratchathani. *Published Journal*.
- Boonchom Srisaart. (2002). *Fundamental Research*. (7th Edition). Bangkok: Suweeriyasarn.
- Boonloet Jitthungwutthana. (2005). *Sustainable Tourism Development*. Bangkok :Press and Design.
- Laia Silanoy. (2009). *Thai Tourism: Presented in Tourism and Hotel Network and Research Conference, Faculty of Tourism and Hotel*. Mahasarakham University.
- Weerapon Thongma. (2015). *Community Based Tourism: CBT for Developing People's Well Being in Forest Community Area*. Chiang Mai: Faculty of Tourism Development, Maejo University.
- Thailand Community Based Tourism Institute. (2011). *Community - Based Tourism*. Chiang Mai: Payap University.
- Suphaluk Wiriyaumon. (2007). *The Evaluation of Knowledge, State, and Condition of Community Based Tourism in Southern Area of the Northern of Thailand*. (Research Report of Thailand Research Fund, Department of Local Research).
- Ummara Intharajuk. (2007). *The Factors of Success in Community - Based Tourism of Ban Dong Yen, Tambon Chang, Mae Tang District, Chiang Mai*. (Master' Thesis, Program in Creativity and Tourism Management, Maejo University).
- Aphiwut Phurisiwaruk. (2010). *Community - Based Tourism: The Case Study of Ban Fungta, Moo 5, Tambon Wang Pong, Pranburi District, Prachuabkhirikhan*. (Master' Thesis, Program in Local Study and Development, Thammasat University).
- Dickman. (1996). *Overview of the Impacts of Feral Cats on Australian Native Fauna*. Canberra: Australian Nature Conservation Agency.